

Bureau voor Archeologie Rapport 553

t Holweg 27, Veeningen, gemeente De Wolden: een bureauonderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 553. t Holweg 27, Veeningen,
gemeente De Wolden: een bureauonderzoek

auteur: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 12 oktober 2017

status: concept

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

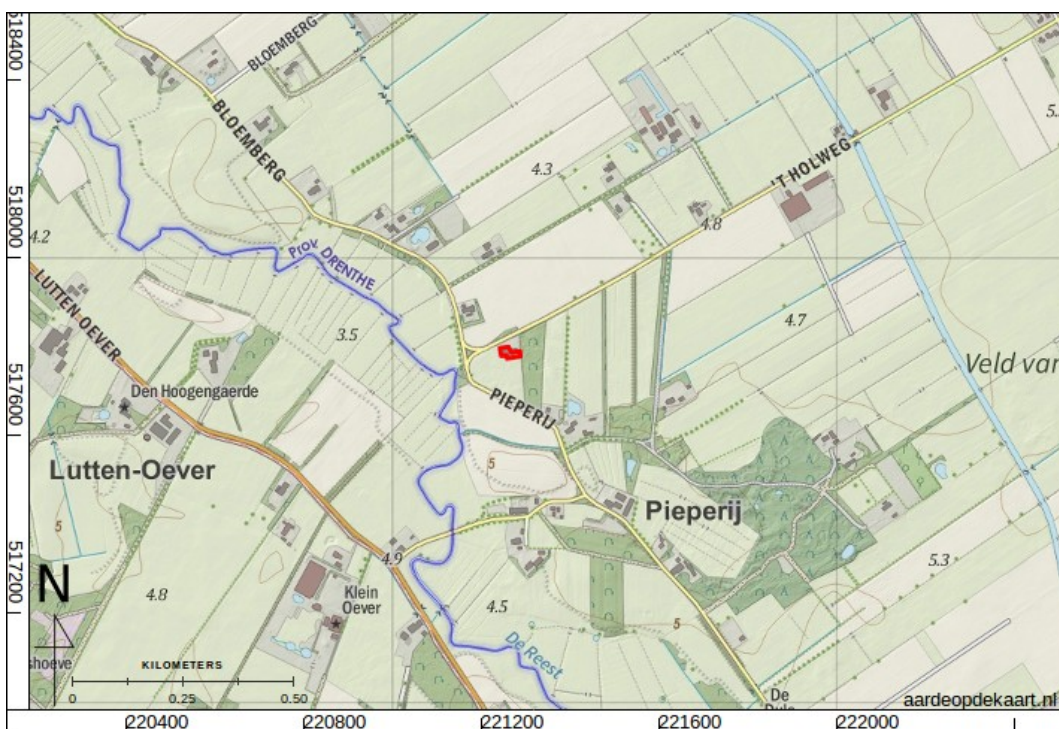
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2017071401
Provincie	Drenthe
Gemeente	De Wolden
Plaats	Veeningen
Toponiem	t Holweg 27
Centrum locatie (m RD)	221.260; 517.790 (x; y)
Omvang plangebied	720 m ²
Kadastrale gegevens	Gemeente Zuidwolde, sectie N, perceel 92 (ged.)
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	4568533100
Soort onderzoek	een bureauonderzoek
Opdrachtgever	Dhr. Christoffers
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie, A. de Boer
Kaartblad	22A
Periode van uitvoering	Oktober 2017
Bevoegd gezag	Gemeente De Wolden
Deskundige namens bevoegde overheid	Onbekend.
Beheerder en plaats van documentatie	Digitale documentatie: ARCHIS en E-Depot

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (rood; www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	6
1	Inleiding.....	7
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	7
2	Bureauonderzoek.....	9
	2.1 Methode.....	9
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	9
	2.3 Aardkunde.....	10
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	11
	2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden.....	12
	2.6 Mogelijke verstoringen.....	14
	2.7 Gespecificeerde verwachting.....	15
3	Conclusie.....	17
4	Advies.....	19
5	Literatuur.....	20
	Figuren.....	21

Lijst met Figuren

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (rood; www.opentopo.nl).....	3
Figuur 2: Het plangebied.....	21
Figuur 3: Luchtfoto.....	22
Figuur 4: Foto van de gesloopte bebouwing.....	22
Figuur 5: Foto van na de recente sloop.....	23
Figuur 6: Schets bestaande septictank en mestkelders.....	23
Figuur 7: Ligging van kabels en leidingen.....	24
Figuur 8: Bestaande (rode contour) en nieuwe bebouwing (grijs/zwart).....	25
Figuur 9: Waarden en verwachtingskaart gemeente De Wolden (Keunen, Boshovens, en Jager 2012). Het plangebied ligt in de blauwe cirkel, in de roze zone.....	26
Figuur 10: Bodemkaart(Booij e.a. 1989; Alterra Wageningen UR 2012).....	27
Figuur 11: Hoogte-reliëfkaart (Kadaster en PDOK 2014).....	27
Figuur 12: Geomorfologische kaart (De Lange, Ten Cate, en Bijlsma 1983).....	28
Figuur 13: Markegrenzen in Zuidoost Drenthe. Het plangebied ligt in marke Bloemberg, dingspil Heerhlijkheid Echten. Een dingspel (ook: dingspil) is een voormalig rechtsgebied in de Nederlandse provincie Drenthe of, zoals dat toen werd genoemd, de Landschap Drenthe.....	29
Figuur 14: Franse kaart, ca.1811 (Versfelt en Schroor 2001). De slingerende rode lijn is de provincie grens.....	29
Figuur 15: Kadastrale minuut 1811-1832.....	30
Figuur 16: Kadastrale veldminuut van ca. 1830.....	31
Figuur 17: Bonnekaart 1899, blad 273, Oud Avereest.....	32
Figuur 18: Bonnekaart 1929, blad 273, Oud Avereest.....	32
Figuur 19: Bonnekaart 1935.....	33
Figuur 20: Topografische kaart 1954.....	34
Figuur 21: Topografische kaart 1964.....	34
Figuur 22: Topografische kaart 1975.....	35
Figuur 23: Topografische kaart 1988.....	35
Figuur 24: Topografische kaart actueel (top10).....	36
Figuur 25: Archeologische onderzoeken (blauw) en waarnemingen (geel) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016). Archeologische terreinen zijn in het afgebeelde gebied niet aanwezig.....	37
Figuur 26: Kadastrale minuut met begin 19e eeuwse boerderij, de onlangs gesloopte boerderij (rode contour) en de nieuwe bebouwing (zwarte arcering). De blauwe contour markeert het vlak van de nieuwbouw, voor zover gelegen buiten het vlak van de onlangs gesloopte boerderij.....	38

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	11
Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 1000 m van het plangebied.....	14

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de t Holweg 27 te Veeningen.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische waarden bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4002 en de richtlijnen in de provincie Drenthe. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

Het voornemen bestaat uit de bouw van een boerderij met bijgebouw.

Op grond van de landschappelijke ligging op de oostelijke flank van het dal van de Reest naar het keileemplateau kunnen archeologische resten uit de prehistorie, tot aan de grootschalige veengroei in het Laat Neolithicum aanwezig zijn. Op basis van kaartmateriaal geldt een verwachting voor een historisch erf. In het plangebied heeft begin 19^e eeuw een boerderij met bijgebouw gestaan. Het is niet uit te sluiten dat de woonplaats teruggaat tot in de Late Middeleeuwen. Uit een projectie van de kadastrale minuut op de actuele situatie blijkt dat de oostzijde van de toenmalige boerderij overlapt met de westzijde van de 20^e eeuwse boerderij, die onlangs is gesloopt.

Van het vlak van de nieuwe woning ligt 31 m² buiten het vlak van de onlangs gesloopte boerderij. Het overgrote deel van de nieuwbouw vindt plaats binnen de contouren van onlangs gesloopte bebouwing.

Het is niet uit te sluiten dat in het vlak van de nieuwbouw archeologische resten aanwezig zijn. Echter, vanwege de 20^e eeuwse en 21^e eeuwse bouw- en sloopwerkzaamheden in het plangebied, is de kans groot dat eventuele resten zijn verstoord. Ook is het deel waar de nieuwbouw buiten de bestaande bebouwingscontouren komt te liggen is zeer klein.

De kans is klein dat bij de nieuwbouw behoudenswaardige archeologische resten worden verstoord en daarom wordt aanbevolen om geen nader onderzoek uit te laten voeren.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente De Wolden.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de t Holweg 27 te Veeningen.

In het gebied geldt een vastgesteld archeologisch beleid dat verwerkt is in een beheersverordening.¹ Op de beleidskaart ligt het plangebied in de zone 'historische kern'. In het plangebied geldt de dubbelbestemming Waarde Archeologie en de regel dat waar de gronden op de Archeologische beleidskaart zijn aangegeven als 'historische kernen', voor zover de oppervlakte van de ingreep in de grond groter is dan 100 m² en de activiteit op een grotere diepte dan 30 cm wordt uitgevoerd rekening moet worden gehouden met archeologische waarden.

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 720 m². De ingreep vindt in dit plangebied plaats in twee bouwvlakken met een gezamenlijke omvang van 276 m². Naar verwachting zal de bodem tot circa 100 cm onder maaiveld worden vergraven voor de aanleg van funderingen. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 1000 m om de ontwikkeling heen.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,² in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0) en de richtlijnen van de provincie Drenthe.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) en heeft de karterende vorm. Hiermee wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en daarnaast wordt inzicht verworven in de aan- of afwezigheid van archeologische vondsten en sporen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt, voor het bureauonderzoek:³

1. Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
2. Zijn er binnen het plan-/onderzoeksgebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, wat is de locatie, omvang, diepteligging, aard, kwaliteit, datering en de landschappelijke context daarvan.
3. Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK- terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaats(en) /periode(n)).

1 (Keunen, Boshovens, en Jager 2012)

2 <http://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

3 (Van der Sanden en Mars 2006)

4. Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur zoals potentiële plaats van voorde of brug).
5. Wat is er bekend over bodemversturende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied. Is er bijvoorbeeld informatie over ontgroningen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen en landinrichting?
6. Welk vervolgonderzoek (dus: veldonderzoek) is er nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?
7. Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - a) Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
 - b) Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.0, protocol 4002.⁴

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

De genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁵ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente De Wolden in de plaats Veeningen. De locatie ligt aan het adres t Holweg 27. Op de locatie staan een boerderij en schuur uit de jaren zestig (fig. 3 en 4). Deze zijn in week 40 van 2017 gesloopt (fig. 5).

De initiatiefnemer geeft over de te slopen bebouwing de volgende gegevens:

1. De bebouwing is gefundeerd op staal. De onderzijde van de fundering ligt tussen 50 en 100 cm onder maaiveld.
2. In het midden van de boerderij bevinden zich een voorraadkelder (1,5 m diep) en een aardappelkelder 1 m diep.
3. Rondom de bebouwing bevinden zich septic tanks en mestkelders, zie fig. 6.
4. Nutsaansluitingen bevinden zich aan de noordwestzijde van de (net gesloopte) boerderij (fig. 7).

Het voornemen bestaat om een nieuwe boerderijwoning met bijgebouw te realiseren (fig. 8):

- De woning komt in het vlak van de te slopen boerderij, maar het vlak ligt enkele meters verschoven in westelijke richting. De nieuwe woning heeft een oppervlak van 127 m² (14,7 m x 8,7 m). Het nieuw te bebouwen oppervlak (westelijk van de te slopen boerderij) bedraagt 31 m².
- Het bijgebouw komt geheel binnen de contouren van de te slopen schuur te liggen. Het bijgebouw heeft een oppervlak van 149 m² (21 m x 7,1 m).

⁴ (SIKB 2016)

⁵ (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services)

De nieuwbouw wordt op staal gefundeerd. Voor de aanleg van funderingen zal tot ongeveer 100 cm onder maaiveld worden gegraven.

Er worden geen kelders aangelegd.

Het omfattende vlak waarbinnen de nieuwe bebouwing wordt opgericht is het plangebied en met een omvang van 720 m² (fig. 2).

2.3 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap de/het 'Noordelijk zandgebied'.⁶ Het landschap is gevormd gedurende de IJstijden. In het Saalien is Noord Nederland bedekt met ijs. Onder het ijs vormt zich een grondmorene (keileem). In deze periode, en in het Saalien wordt in veel gebieden dekzand afgezet.

De geologische overzichtskaart bevestigt de aanwezigheid van dekzand in deze omgeving.⁷ Direct ten westen van het plangebied ligt het dal van de Reest. In het beekdal vormt vroeg in het Holoceen veen. Het veen breidt zich uit over de lage delen van de aangrenzende keileemplateaus in het Laat – Neolithicum, mede omdat de grondmorenes op de plateaus een goede drainage verhinderen. Aan het begin van de IJzertijd zijn grote delen van de plateaus met veen bedekt, inclusief het plangebied.⁸ Alleen lokale hoogtes, in het beekdal en bij de plateaus zijn waarschijnlijk altijd onbedekt gebleven. Ongeveer 500 m ten zuiden van het plangebied ligt een dergelijke hoogte genaamd 'Piepert' in het beekdal van de Reest.

De veengebieden zijn in de 19^e eeuw ontgonnen. Op de meeste plaatsen zijn in deze jonge ontginningen nu veldpodzolgronden aanwezig (fig. 10). De oostelijke helft van het plangebied ligt in een langgerekte zone waarin volgens de bodemkaart veengronden aanwezig zijn. Het patroon op de bodemkaart suggereert dat het plangebied op een noordelijke uitloper van de Piepert ligt. Het beeld op de hoogte-reliëfkaart in fig. 11 is echter anders: daaruit volgt dat de langgerekte laagte ten oosten van het plangebied niet naar het noorden doorloopt.

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een zone met dekzandruggen al dan niet met een oud bouwlanddek (fig. 12).

Er zijn geen boorprofielen uit Dino loket of uit archeologisch booronderzoek in het omringende gebied die een aanvulling geven op bovenstaande informatie.

Er heeft voor zover bekend in het plangebied geen milieuonderzoek en geen sanering plaatsgevonden.⁹

In het plangebied liggen leidingen kabels. De meeste aansluitingen komen aan de noordwestzijde de boerderij binnen (fig. 7).

<i>Bron</i>	<i>Situatie plangebied, omschrijving</i>
Geologie	Geologische Overzichtskaart 1 : 250 000: ¹⁰ <ul style="list-style-type: none"> • Bx4: Dekzand

6 (Rensink e.a. 2015)

7 (De Mulder 2003)

8 (Vos en Weerts 2011)

9 (Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu)

10 (De Mulder 2003)

Bodemkunde (fig. 10)	Avc: Madeveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of broekveen, grondwatertrap II Hn21: Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap III
Geomorfologie (fig. 12)	Dekzandruggen (+/- oud bouwlanddek) (3L5)
AHN (fig. 11)	Het maaiveld in het plangebied ligt op ongeveer 4,8 m NAP. Er zijn geen natuurlijke of archeologisch relevante landschapsvormen herkenbaar op het AHN.

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.4 Bewoning en historische situatie

Het plangebied is bewoonbaar sinds het oppervlak is gevormd in het Saalien. Lang tijd trekken groepen jager-verzamelaars door het landschap. Ze maken tijdelijke kampementen waar ze periodiek terugkeren. Naar men aanneemt vormen kleine dekzandruggen waar op korte afstand verschillende natuurlijke hulpbronnen beschikbaar zijn (landschapsgradiënten) in deze periode hiervoor de voorkeurslocaties.

Met de introductie van landbouw in het Neolithicum verandert de voorkeur in de richting van grote vlakken goed bewerkbare grond waar akkers kunnen worden aangelegd. De randen van de dekzandplateaus zijn mogelijk interessant geweest. De vondst Klokbekeraardewerk, ongeveer 700 m zuidelijk van het plangebied, op de westelijke flank van het beekdal van de Reest bevestigt dat hier in deze periode zeker mensen woonden.

Aan het einde van het Neolithicum vernatten de beekdalen en lage randen van de tussenliggende plateaus zodanig dat een uitgebreid veenpakket ontstaat. De bewoners zullen zijn weggetrokken in de richting van de hoogste delen van het landschap. De kans dat in het veen is gewoond is klein. Wel zal het veen zijn gebruikt in het kader van onder meer visvangst en het verzamelen van voedsel. Mogelijk zijn de randen langs de keileemplateaus, vanwege de betere afwatering, wel altijd bewoonbaar geweest.

Vanaf de Middeleeuwen worden gebieden in Drenthe onderverdeeld in verschillende dorps territoria (zgn. marken) met elk een eigen markenaam. Binnen deze gebieden legden de dorpsgemeenschappen bouwlandcomplexen, hooi- en weilanden aan. Het plangebied ligt in marke Bloemberg (fig. 13). Een belangrijk deel van het dorpsgebied bestond uit woeste gronden. Deze woeste gronden worden in de 19^e en 20^e eeuw ontgonnen. De bevoegdheden van de marken worden grotendeels overgenomen door de in 1811 geïntroduceerde gemeentes.

Begin van de 19^e eeuw wordt vanuit Veeningen (ca. drie kilometer ten noorden van het plangebied) begonnen met de afgraving van het veen. Daartoe wordt in 1813 de Veeninger Wijk gegraven. Deze loopt ca. 900 m ten oosten van het plangebied, grofweg in zuid-noord richting en sluit bij de noordzijde aan op de Hoogeveense Vaart. Via de vaart kan turf worden afgevoerd uit het Hooge Blok aan de zuidkant van de weg De Stapel – Veeningen. Na de ontginningen worden de percelen omgezet tot landbouwgrond.

De eerste kaart met enig detail van het plangebied is gemaakt in de Franse tijd, de zogenaamde Franse Kaart (1813, fig. 14). Hierop staat bij het huidige plangebied een hoeve met bijgebouw ingetekend, tussen de doorgaande weg op de oostoever van de Reest, en de woeste gronden richting Zuidwolde en

Veeningen. De kadastrale minuut uit ongeveer dezelfde periode laat de ligging van de hoeve in detail zien (fig. 15). De Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels geven aan dat de hoeve eigendom was van Geert Jans Bloemberg, beroep landbouwer. De meeste van de omliggende gronden waren ook zijn eigendom. De kadastrale veldminuut laat zien dat in deze periode de Veeninger Wijk al bestaat, maar dat voor het overige deel aan de oostkant van het plangebied sprake is van een groot 'leeg' gebied met woeste gronden (fig. 16).

Ten zuiden van het plangebied staat op de Franse Kaart al het toponiem 'De Pieperij'. De herkomst van deze veldnaam kan mogelijk worden gekoppeld aan het 17^e eeuwse buurtschap 'Piepenree'. De betekenis kan zijn afgeleid van een duiker (piepe), die in een waterleiding (rie) was geplaatst om overtollig water naar de Reest af te voeren: pypenrie (verbasterd tot pieperij).¹¹

De veldnaam 't Hol staat al op de kadastrale veldminuut. Een verklaring waar deze naam vandaan komt is niet bekend. Evenmin is informatie beschikbaar over de ouderdom van de naam, en hoever deze naam terug gaat in de tijd.

Op de Bonnekaarten tot 1935 verandert de situatie in het plangebied weinig. De hoeve staat er nog steeds. De omliggende percelen zijn afwisselend in gebruik als weiland, bouwland en bos/hakhout (fig. 17, 18 en 19).

In 1954 wordt achter de boerderij, in het plangebied een schuur gebouwd (fig. 20).

In de jaren zestig wordt in het plangebied een boerderij gebouwd.¹² Deze boerderij staat afgebeeld op de topografische kaarten uit de jaren zestig tot en met 1988 (fig. 21 en 22), zei het dat de boerderij iets te veel naar het westen staat geprojecteerd. In fig. 23 en 24 staat de situatie zoals deze is in 1988 en tot dit jaar.

2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied staan weergegeven in fig. 25 en staan toegelicht in tabel 2. De belangrijkste bevindingen worden in de lopende tekst samengevat.

In het plangebied liggen geen archeologische waarnemingen en geen (delen van) archeologische terreinen.

Het plangebied ligt in het vlak van een onderzoeksmelding, voor een grootschalige inventarisatie naar aanleiding van een natuurontwikkelingsproject. Het veldonderzoek vond plaats op enkele percelen buiten onderhavig plangebied (onderzoek 2.062.051.100), en heeft voor dit onderzoek geen aanvullende informatie opgeleverd.

In het onderzoeksgebied liggen diverse archeologische waarnemingen. Vrijwel alle waarnemingen betreffen oppervlakte vondsten. Het betreffen toevalsvondsten en vondsten van oppervlakte karteringen. De meesten betreffen vuursteenvondsten die zijn aangetroffen langs de flanken van het beekdal van de Reest. Daarnaast is een vermoedelijke grafkuil met klokbeker aardewerk gevonden, ongeveer 700 m zuidelijk van het plangebied (onderzoek 1.102.808). Dit wijst erop dat met name de flanken van de Reest intensief bewoond zijn geweest in de prehistorie. Er moet echter voor worden gewaakt dat dit ook kan

¹¹ <https://www.geheugenvandrenthe.nl/pieperij>

¹² (Kadaster 2013)

zijn veroorzaakt doordat juist de flanken van het beekdal zijn afgezocht en dat daarbuiten minder of geen onderzoek is geweest.

In het plangebied staan geen bekende (ondergrondse) bouwhistorische waarden geregistreerd.

In het plangebied zijn geen bekende militaire erfgoedwaarden aanwezig.¹³

Bron	Omschrijving
Archeologische terreinen	Geen
Waarnemingen	<p>1.028.603: Pieperij Heeft nr.6 op meldingskaart 22A (DMA).Gevonden in ca.1930 bij Pieperij, waarschijnlijk door H. Paarhuis, Nieuwe Dijk 15 aldaar, op ca. 350m achter diens huis, aan de voet van een zandkop op het zand onder het veen, vlakbij de oostelijke oever van de rivier de Reest. Het betreft een depot van 5 vuurstenen bijlen, 2 vuurstenen beitels en een vuursteen-krabber. Een van de bijlen en een beitel behoren tot de Trechterbekercultuur, de rest behoort tot de Standvoetbekercultuur.</p> <p>1.037.831: De Pieperij, Veld Van Pieperij Gevonden in "natuurgebied", toevalsvondst. Tien microlithen (vuursteen), Mesolithicum</p> <p>1.037.864: Zuidwolde, Pieperij Toevalsvondst van een vuursteen schrabber uit het Mesolithicum</p> <p>1.041.895: Pieperij Vuursteen afslag (Paleolithicum tot IJzertijd). Gevonden tijdens veldverkenning op een molshoop ca. 100m ten NO van de Reest en ca.600m ten NW van de Pieperij, gem. Zuidwolde.</p> <p>1.042.182: Pieperij Vuursteen afslag en vier vuursteen brokken gevonden tijdens veldverkenning op akkerland, ca. 350m ten NO van de Reest en ca. 250m ten ZO van de Pieperij, gem. Zuidwolde.</p> <p>1.042.183: Bloemberg Nieuwe tijd vondsten (geglazuurd aardewerk en een fragment van een pijp). Gevonden tijdens veldverkenning op een zandkop, ca. 600m ten ZO van Bloemberg, gem .Zuidwolde.</p> <p>1.042.194: Pieperij Fragmenten vuursteen, een kling en slijpsteen (Mesolithicum tot Neolithicum). Gevonden tijdens veldverkenning op akkerland ca. 100 m ten N van de Reest en ca.250m ten Z van de Pieperij, gem. Zuidwolde.</p> <p>1.042.195: Pieperij Vuursteen afslag en een kernvernieuwingsafslag, gevonden tijdens veldverkenning op akkerland, ca. 400 m ten NW van de Hofstee en ca. 700m ten ZO van de Pieperij, gem. Zuidwolde.</p> <p>1.067.708: Pieperij Vuursteen vondst, mondelinge mededeling van J. Kabout. Verder geen gegevens bekend.</p> <p>1.102.808: Oud-Avereest Vondsten van een opgraving. Van de opgraving is geen verslag bekend. Matla vond een aantal klokberscherven en vuursteen afslagen toen hij uitbreiding ging geven aan een moestuinkuil, op een voormalig boerenerf. Het bleek hier te gaan om de aansnijding van een grafkuil met drie klokbers. De grafkuil lag op een hooggelegen strook zandgrond langs de Reest, ongeveer 80 centimeter ten westen van de rand van het dal en parallel aan de plaatselijke dalwand.¹⁴</p> <p>1.106.549: Pieperij</p>

13 ("Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)")

14 (Verlinde 1978) en <http://www.dboverijssel.nl/archieven/9315>

Bron	Omschrijving
	Vondst van "enige tientallen stuks ruwe vuursteen, zonder specifieke kenmerken". Vondstomstandigheden onbekend.
Onderzoeksmeldingen	<p>2.062.051.100: Zuidwolde, Bloemberg, Meeuwenveen, Rabbinge en Paardenlanden, booronderzoek</p> <p>In het kader van de Herinrichting met Bedrijfsmatige Doeleinden (HBD) Zuidwolde-Zuid zal natuurontwikkeling plaatsvinden. Hierbij zullen bodemingrepen worden verricht die tot aantasting van het archeologisch bodemarchief kunnen leiden. Op grond van landschappelijke en bodemkundige factoren bestaat een reële verwachting voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. In het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) staat een groot aantal archeologische vindplaatsen in het plangebied geregistreerd; drie daarvan liggen in (de directe nabijheid van) de gebieden waarin tijdens onderhavig onderzoek veldwerk is verricht.</p> <p>Er is voor een verkennend archeologisch onderzoek gekozen omdat ontginningsactiviteiten in het verleden waarschijnlijk tot bodemverstoringen hebben geleid.</p> <p>In de onderzoeksgebieden Bloemberg, Rabbinge, Schrapveen en Paardenlanden alsmede Meeuwenveen (gemeente Zuidwolde) zijn respectievelijk 45, 67, 39 en 186 boringen gezet. In de onderzoeksgebieden Bloemberg, Rabbinge en Meeuwenveen is bovendien op respectievelijk één, vijf en zeven ha een oppervlaktekartering uitgevoerd.</p> <p>Uit het booronderzoek blijkt dat een groot deel van de oorspronkelijk aanwezige podzolbodems in de bovengenoemde gebieden grotendeels verstoord is. In de onderzoeksgebieden Rabbinge, Schrapveen en Paardenlanden en Meeuwenveen is in de top van het podzolprofiel houtskool aangetroffen. In de onderzoeksgebieden Rabbinge en Meeuwenveen lijkt er bovendien samenhang te bestaan tussen de aanwezigheid van houtskool in de top van het podzolprofiel en het voorkomen van oppervlakte-vondsten. Deze oppervlaktevondsten bestaan uit vuursteenvondsten die uit de Steentijd dateren. De aanwezigheid van een mogelijke steencirkel in onderzoeksgebied Meeuwenveen kan wijzen op menselijke activiteiten in het gebied in het Mesolithicum.</p> <p>Overall waar onder een dunne bouwvoor nog een grotendeels intact podzolprofiel aanwezig is, kunnen ook archeologische grondsporen grotendeels geconserveerd zijn. Diepere bodemingrepen kunnen in dergelijke situaties dan ook gemakkelijk tot aanzienlijke schade aan archeologische resten leiden.¹⁵</p>
Gemeentelijke kaart (fig. 9)	Historische nederzittingslocatie.
Bouwhistorische waarden	Geen bekende ondergrondse waarden.

Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 1000 m van het plangebied.

2.6 Mogelijke verstoringen

In het plangebied staat begin 19^e eeuw een boerderij. Deze breidt in de 20^e eeuw uit met een schuur. In de jaren zestig van de twintigste eeuw is alle bebouwing gesloopt en vervangen door een boerderij met schuur. In 2017 (week 40) is opnieuw alle bebouwing gesloopt in het kader van onderhavige nieuwbouwplannen.

15 (Exaltus 2002)

2.7 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap het 'Noordelijk zandgebied'. Het landschap is gevormd gedurende de IJstijden. Aan het oppervlakte ligt dekzand. Ten oosten van het plangebied, of net in het plangebied ligt mogelijk een langgerekte depressie met veen.

Op grond van de landschappelijke ligging op de oostelijke flank van het dal van de Reest naar het keileemplateau, kunnen archeologische resten worden verwacht. De kans op archeologische resten uit de prehistorie, tot aan de grootschalige veengroei in het Laat Neolithicum is het grootst.

In het plangebied heeft begin 19^e eeuw een boerderij met bijgebouw gestaan. Het is niet uit te sluiten dat de woonplaats teruggaat tot in de Late Middeleeuwen. Uit een projectie van de kadastrale minuut op de actuele situatie blijkt dat de oostzijde van de toenmalige boerderij overlapt met de westzijde van de 20^e eeuwse boerderij (die onlangs is gesloopt).

De verwachting wordt als volgt gespecificeerd, op grond van landschappelijke ligging:

1. Datering: Paleolithicum tot en met Midden Neolithicum.
2. Complextype: Resten gerelateerd aan bewoning op de flanken van het Reestdal, kampementen en mogelijk vroege boerennederzettingen.
3. Omvang: Op grond van de beschikbare gegevens kan de omvang niet nader worden gespecificeerd. Een vindplaats zou het hele plangebied kunnen omvatten.
4. Diepteligging: Vanaf het maaiveld.
5. Gaafheid, conservering: De grondwatertrap is II en III. De conservering van eventuele archeologische resten kan, gezien deze hoge grondwaterstand, goed zijn.
6. Verstoringen: Door bouw- en sloopactiviteiten zijn archeologische resten binnen het bouwvlak van de 20^e eeuwse boerderij en schuur zeer waarschijnlijk zijn vergraven.
7. Locatie: Hele plangebied.
8. Uiterlijke kenmerken: Paleolithische en Mesolithische kampementen bestaan hoofdzakelijk uit fragmenten van vuursteen artefacten en ondiepe grondsporen. Neolithische boerennederzettingen hebben daarnaast mogelijk ook diepere grondsporen en kunnen ook fragmenten aardewerk aanwezig zijn.

Prospectie kenmerken: Archeologische resten kenmerken zich door de aanwezigheid van een spreiding van artefacten, vuursteen en mogelijk aardewerk.

De verwachting wordt als volgt gespecificeerd, op grond van kaarten met de historische situatie:

1. Datering: Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd.
2. Complextype: Resten gerelateerd aan bewoning op een historisch erf (Franse kaart 1811).

3. Omvang: Het erf heeft een omvang van 2200 m² (kadastrale minuut percelen 117 (tuin) en 118 (huis en erf); fig. 26). De nieuwe woning ligt geheel in dit erf. Het bijgebouw ligt er voor de helft in.
4. Diepteligging: Vanaf het maaiveld.
5. Gaafheid, conservering: De grondwatertrap is II en III. De conservering van eventuele archeologische resten kan, gezien deze hoge grondwaterstand, goed zijn.
6. Verstoringen: Door bouw- en sloopactiviteiten zijn archeologische resten binnen het bouwvlak van de 20^e eeuwse boerderij en schuur zeer waarschijnlijk zijn vergraven.
7. Locatie: Hele plangebied.
8. Uiterlijke kenmerken: Resten van resten gerelateerd aan het erf bestaan op hoofdlijnen uit hout- en baksteenfragmenten van de funderingen (houtbouw en steenbouw), vullingen van putten en kuilen met fragmenten van artefacten en resten van agrarische activiteiten.

Prospectie kenmerken: Archeologische resten kenmerken zich hoofdzakelijk door de aanwezigheid van een spreiding van grondsporen. De meest geschikte methode voor het karteren van archeologische waarden is het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek. Omdat de aard- en intactheid van het bodemprofiel niet goed bekend zijn wordt aanbevolen in dat geval eerst een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Specificeren karteringsmethode conform protocol 4003 stroomdiagram

Als archeologische resten aanwezig zijn, dan zijn deze zeer waarschijnlijk verstoord door de bouw- en sloopwerkzaamheden in het plangebied. Het specificeren van een karteringsmethode conform het stroomdiagram van protocol 4003 Inventariserend veldonderzoek is daarom niet relevant.

3 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

Het voornemen bestaat uit de bouw van een boerderij met bijgebouw. De nieuwbouw van het bijgebouw vindt plaats binnen de contouren van de onlangs gesloopte schuur. De nieuwbouw van de woning vindt voor een groot deel plaats binnen de contouren van de onlangs gesloopte boerderij, met uitzondering van een vlak van 31 m². De nieuwbouw van het bijgebouw vindt geheel plaats binnen de contouren van de onlangs gesloopte schuur.

2. *Zijn er binnen het plan-/onderzoeksgebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, wat is de locatie, omvang, diepteligging, aard, kwaliteit, datering en de landschappelijke context daarvan.*

Er zijn in het plangebied geen bekende archeologische waarden (amk terreinen, waarnemingen) aanwezig.

3. *Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK- terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaats(en) /periode(n)).*

Op grond van de landschappelijke ligging op de oostelijke flank van het dal van de Reest naar het keileemplateau, kunnen archeologische resten uit de prehistorie, tot aan de grootschalige veengroei in het Laat Neolithicum aanwezig zijn.

Op basis van kaartmateriaal geldt een verwachting voor een historisch erf. In het plangebied heeft begin 19^e eeuw een boerderij met bijgebouw gestaan. Het is niet uit te sluiten dat de woonplaats teruggaat tot in de Late Middeleeuwen. Uit een projectie van de kadastrale minuut op de actuele situatie overlapt de oostzijde van de toenmalige boerderij, met de westzijde van de 20^e eeuwse boerderij (die onlangs is gesloopt).

4. *Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur zoals potentiële plaats van voorde of brug).*

Er zijn geen specifieke aandachtslocaties.

5. *Wat is er bekend over bodemversturende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied. Is er bijvoorbeeld informatie over ontgravingen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen en landinrichting?*

In het begin van de 20^e eeuw is in het plangebied een schuur gebouwd. Alle bebouwing is in de jaren 60 volledig gesloopt en vervangen door een boerderij met schuur. De boerderij was voorzien van een aardappelkelder en voorraadkelder. Onlangs is alles opnieuw volledig gesloopt.

6. *Welk vervolgonderzoek (dus: veldonderzoek) is er nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?*

Om te bepalen of archeologische resten uit de Prehistorie aanwezig zijn, kan een karterend booronderzoek worden uitgevoerd. Of nog resten van funderingen van de vroeg 19^e eeuwse boerderij en schuur aanwezig zijn kan een verkennend booronderzoek en eventueel een proefsleuvenonderzoek worden uitgevoerd.

7. *Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*

- a) *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

De bouw van de woning en bijgebouw kunnen leiden tot verstoring van archeologische waarden doordat graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden in een vroeg 19^e eeuwse erf waarvan de oorsprong mogelijk teruggaat tot de Late Middeleeuwen.

- b) *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

De nieuwbouw vindt grotendeels plaats binnen de contouren van de onlangs gesloopte bebouwing. Het vlak van de nieuwbouw ligt voor 31 m² buiten het vlak van de onlangs gesloopte boerderij (fig. 26). Het is niet uit te sluiten dat daar archeologische resten aanwezig zijn. Echter, vanwege de 20^e eeuwse en 21^e eeuwse bouw- en sloopwerkzaamheden in het plangebied, is de kans groot dat eventuele resten zijn verstoord. Het vlak waar de nieuwbouw buiten de bestaande bebouwingscontouren komt te liggen is zeer klein.

De kans is klein dat bij de nieuwbouw behoudenswaardige archeologische resten worden verstoord en aanbevolen wordt daarom om geen nader onderzoek uit te laten voeren.

4 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente De Wolden.

5 Literatuur

- Alterra Wageningen UR. 2012. "BISNederland". *Bodemkaart 1 : 50 000*.
<http://www.bodemdata.nl/>.
- Booij, A.H., C. Hamming, F. Stuurman, G.G.L. Steur, W. Heijink, H. de Bakker, en O.H. Boersma. 1989. "*Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000 : toelichting bij de kaartbladen 22 west Coevorden en 22 oost Coevorden*". Wageningen: Staring Centrum. <http://edepot.wur.nl/117845>.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- Exaltus, R. 2002. "*HBD Zuidwolde-Zuid. Gemeente De Wolden Een verkennend archeologisch onderzoek (fase 1)*". RAAP rapport 793. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- "*Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)*". <http://www.ikme.nl>.
- Kadaster. 2013. "*BAG-Viewer*". <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Kadaster, en PDOK. 2014. "*AHN2 - WCS service*". <http://nationaalgeoregister.nl>.
- Keunen, L.J., E.H. Boshovens, en S.W. Jager. 2012. "*Archeologisch erfgoed in de gemeente De Wolden, 2012*". RAAP-rapport 2292.
- de Lange, G.W., J.A.M. ten Cate, en S. Bijlsma. 1983. "*Geomorfologische kaart van Nederland : schaal 1:50.000: 22 Coevorden - 23 Nieuw-Schoonebeek*". Wageningen [etc.]: Stichting voor Bodemkartering [etc.].
- Rensink, E., H.J.T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken, en B.I. Smit. 2015. "*Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld*". Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
<https://doi.org/10.17026/dans-xf6-ywnd>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2016. "*Archis3 - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*". <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. "*e-depot voor de Nederlandse archeologie*". <http://www.edna.nl>.
- Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu. "*Bodemloket*".
<http://www.bodemloket.nl/>.
- van der Sanden, W.A.B., en A. Mars. 2006. "*Richtlijnen voor archeologisch bureau- en veldonderzoek in de provincie Drenthe*". Provincie Drenthe.
- SIKB. 2016. "*Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.0*".
- Verlinde, A.D. 1978. "*Archeologisch nieuws. (Avereest)*". *Bulletin KNOB* 77 (1): 54–56.
- Versfelt, H.J, en Meindert Schroor. 2001. *De Franse kaarten van Drenthe en de noordelijke kust, 1811-1813*. Groningen: Heveskes.
- Vos, Peter, en Henk Weerts, red. 2011. *Atlas van Nederland in het Holoceen: landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*. Amsterdam: Bert Bakker.

Figuren

Figuur 2: Het plangebied.

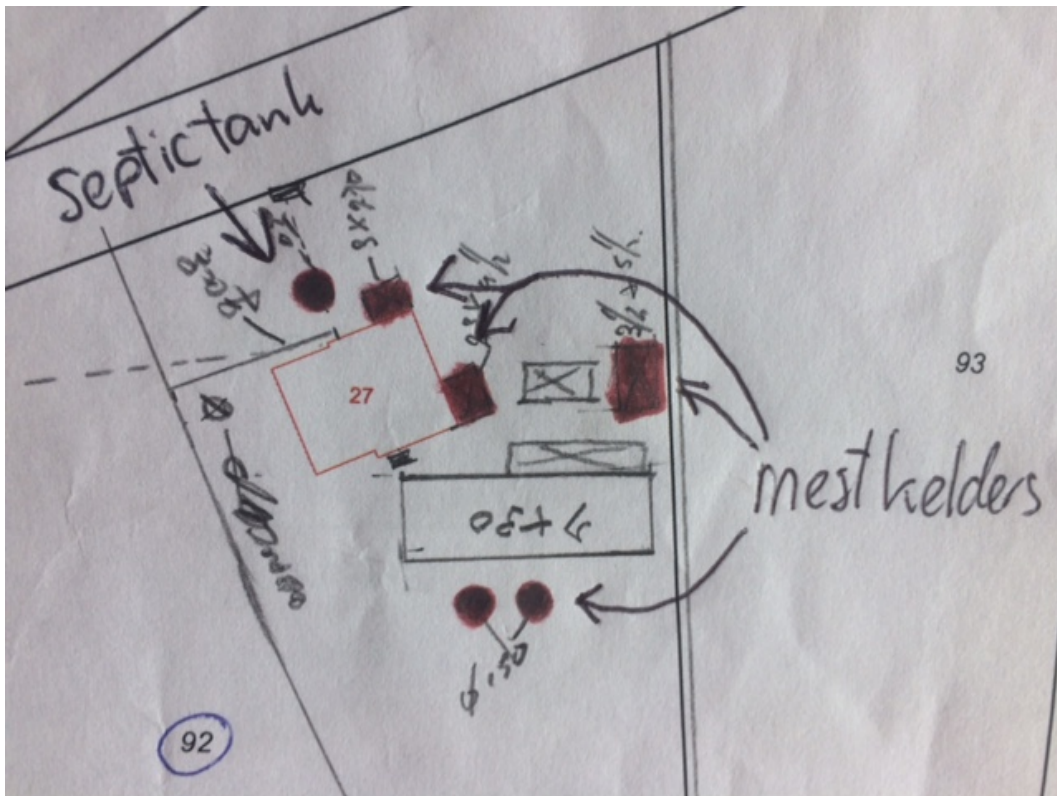
Figuur 3: Luchtfoto.

Figuur 4: Foto van de gesloopte bebouwing.

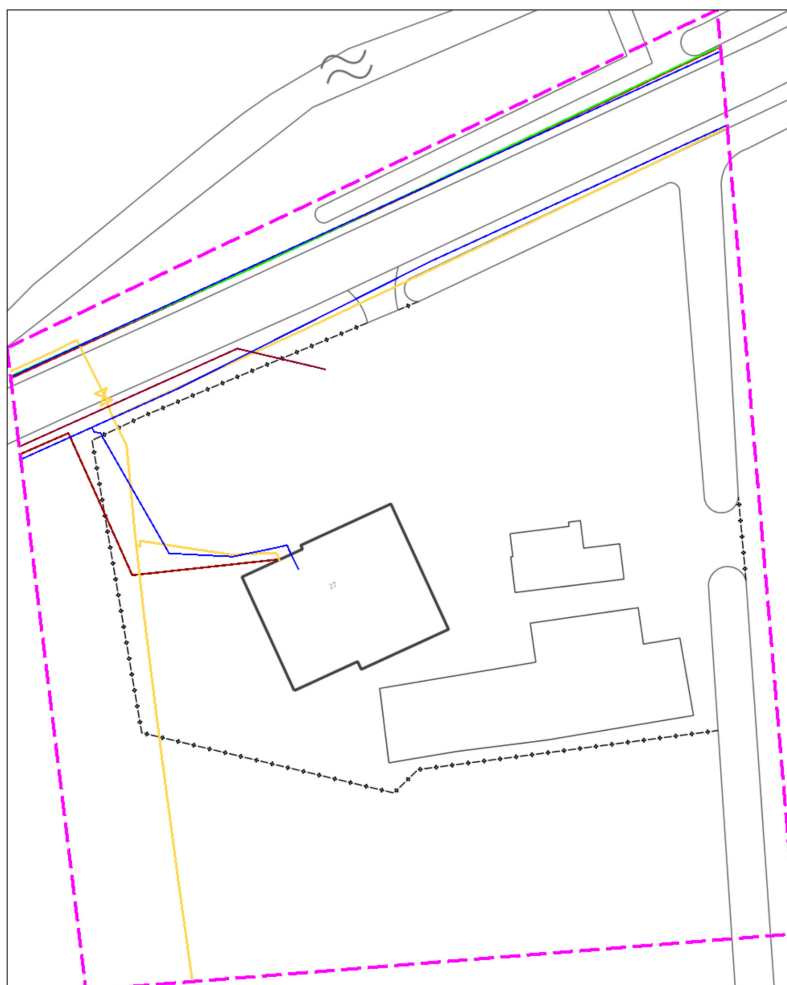
Figuur 5: Foto van na de recente sloop.

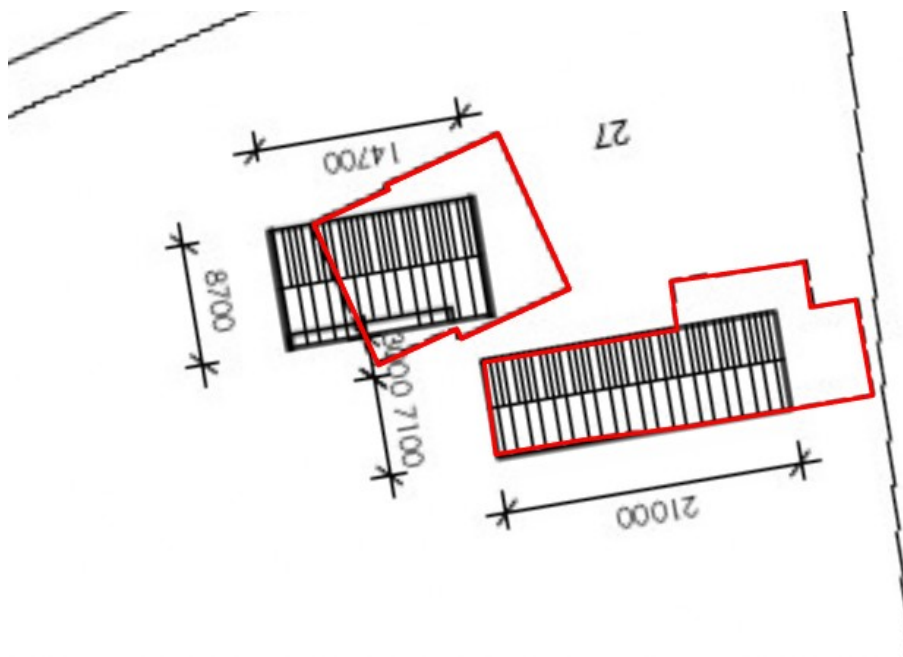
Figuur 6: Schets bestaande septictank en mestkelders.

Klic-melding: 9807639301/10 170045829 - 1		Aanvraagdatum: 12-07-2017	Blz 1 van 8
Verzamelkaart (alle thema's)		Status: Levering compleet	12-07-2017 19:30
Erexis laagspanning	Erexis middenspanning	rendo gas lage druk	DEWOLDEN riool onder drk
DEWOLDEN laagspanning	KPN datatransport	WMD water	

Figuur 7: Ligging van kabels en leidingen.

Figuur 8: Bestaande (rode contour) en nieuwe bebouwing (grijs/zwart).

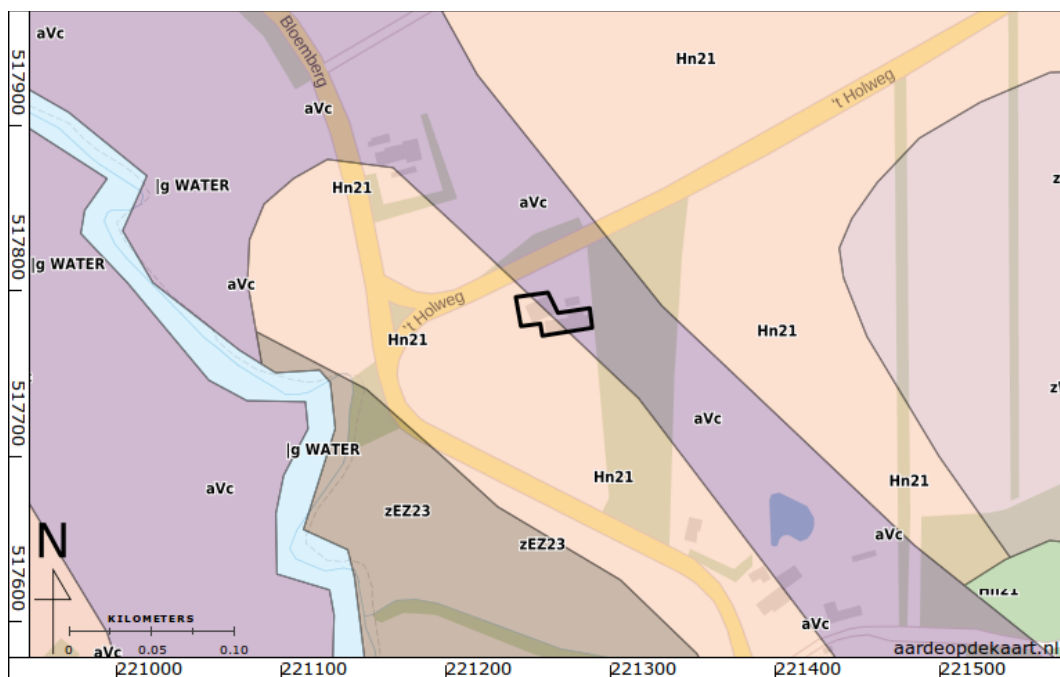

historische elementen

- historische kernen (1832), buitenplaatsen, middeleeuwse begraafplaatsen (in gebruik) en zone rond historische nederzittingslocaties
- nederzittingslocaties

archeologisch onderzoek verplicht bij ingrepen > 100 m² en dieper dan 30 cm -Mv

Figuur 9: Waarden en verwachtingskaart gemeente De Wolden (Keunen, Boshovens, en Jager 2012). Het plangebied ligt in de blauwe cirkel, in de roze zone.

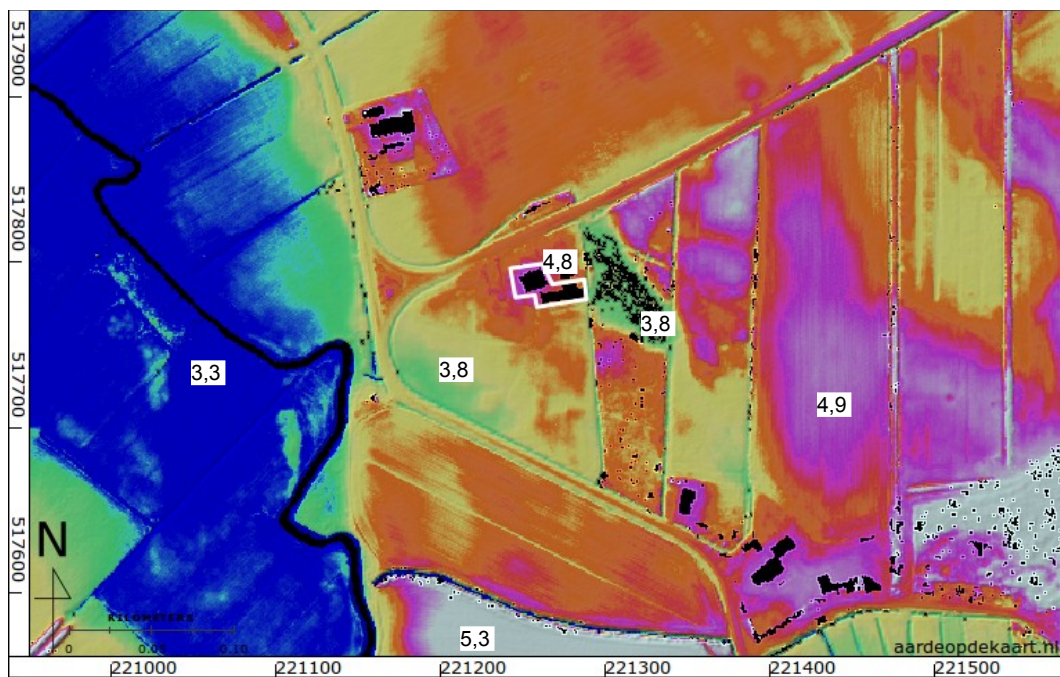

Figuur 10: Bodemkaart (Booij e.a. 1989; Alterra Wageningen UR 2012).

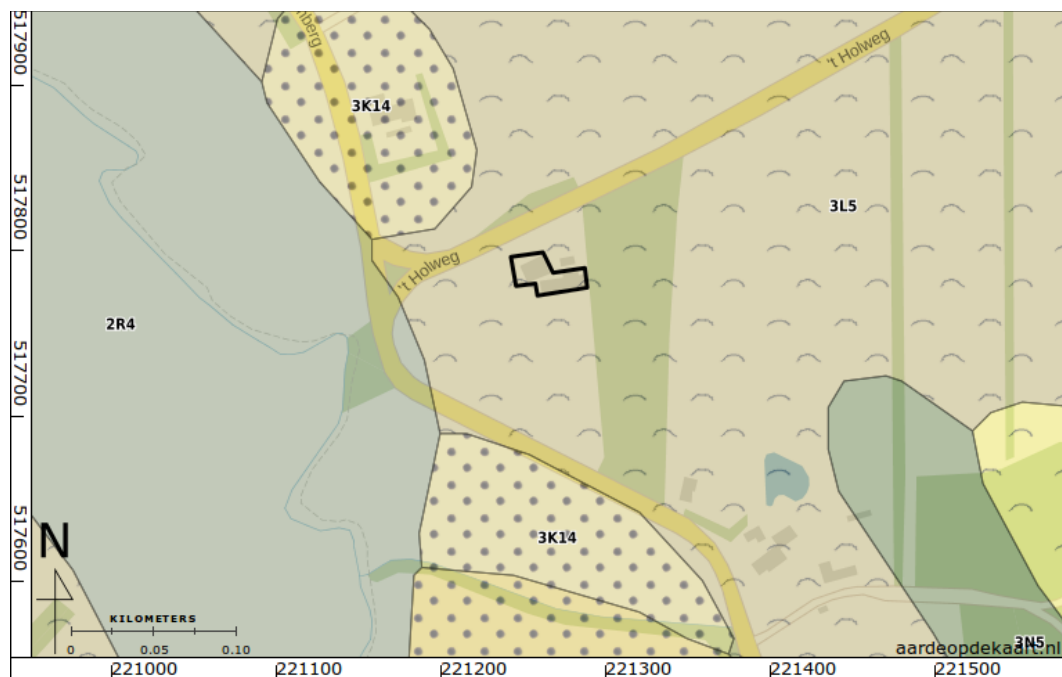
aVc: Madeveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of broekveen

Hn21: Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand

zEZ23: Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand

Figuur 11: Hoogte-reliëfkaart (Kadaster en PDOK 2014).

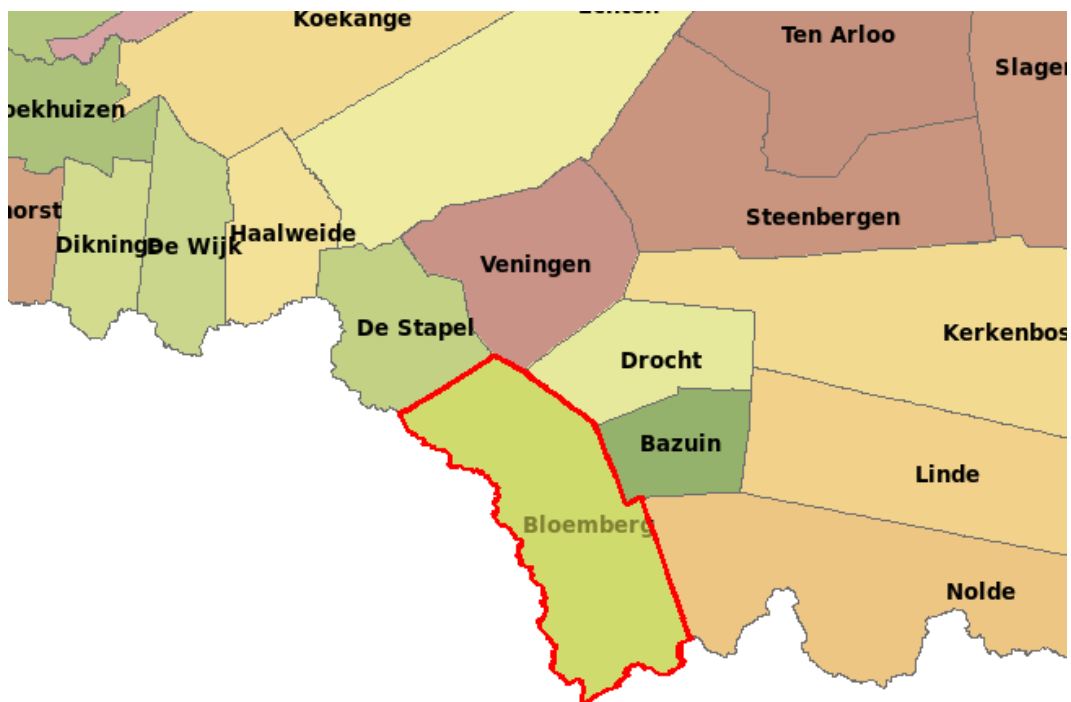

Figuur 12: Geomorfolgische kaart (De Lange, Ten Cate, en Bijlsma 1983).

4K14 Dekzandrug al dan niet met oud-boulanddek

3L5: Dekzandruggen al dan niet met oud-boulanddek

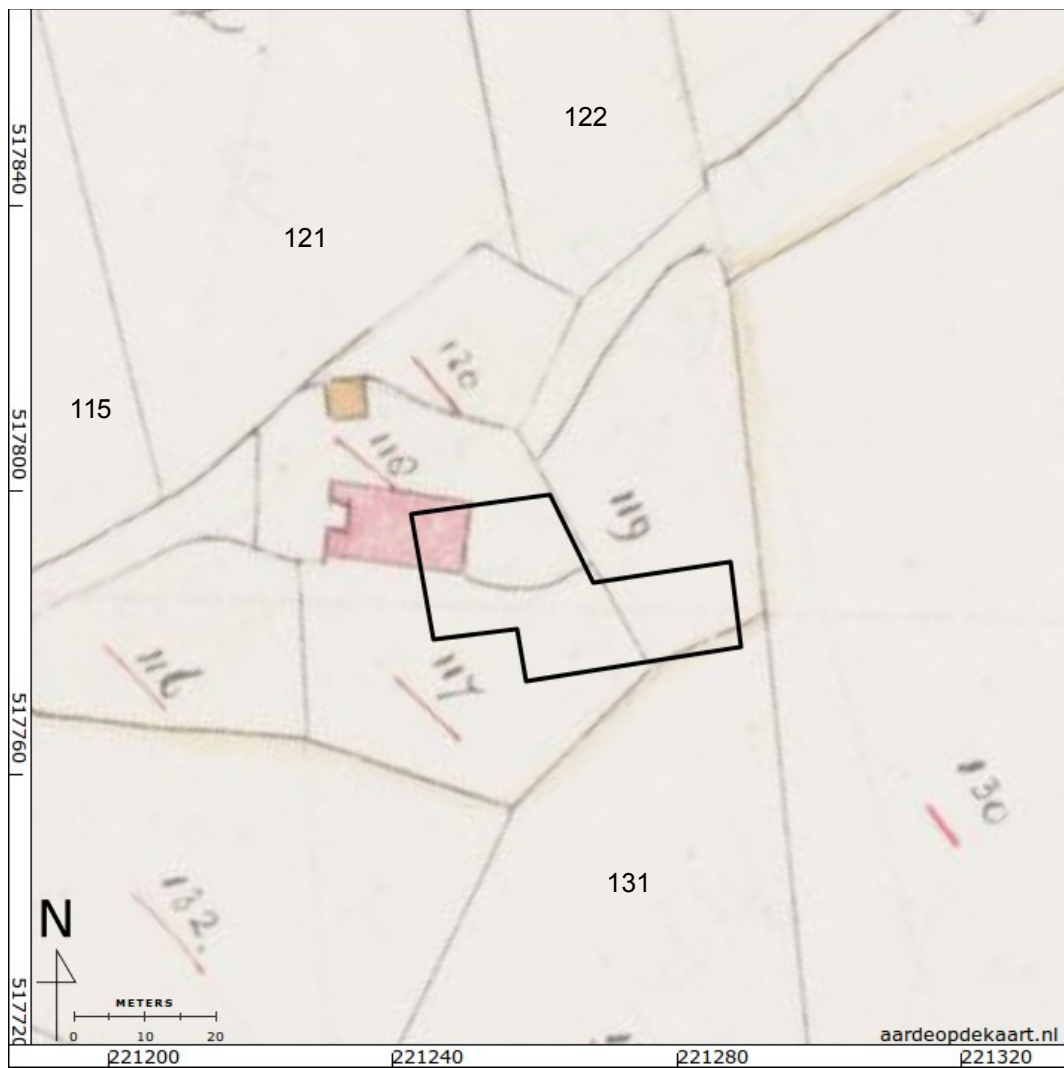
2R4: Beekdalbodem met veen.

Figuur 13: Markegrenzen in Zuidoost Drenthe. Het plangebied ligt in marke Bloemberg, dingspil Heerlijkheid Echten. Een dingspil (ook: dingspil) is een voormalig rechtsgebied in de Nederlandse provincie Drenthe of, zoals dat toen werd genoemd, de Landschap Drenthe.

Figuur 14: Franse kaart, ca.1811 (Versfelt en Schroor 2001). De slingerende rode lijn is de provincie grens.

Figuur 15: Kadastrale minuut 1811-1832.

kadastrale gemeente Zuidwolde, sectie F, blad 2, Oorspronkelijke aanwijzende tafels (OAT):

nummer	eigenaar	beroep	gebruik
115	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	bouwland
116	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hakhout
117	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	tuin
118	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	huis en erf
119	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hakhout
120	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hakhout
121	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hooiland
122	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	bouwland
130	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hakhout
131	Willem Klaas Pieperij	Landbouwer	weiland
132	Geert Jans Bloemberg	Landbouwer	hooiland

Figuur 16: Kadastrale veldminuut van ca. 1830.

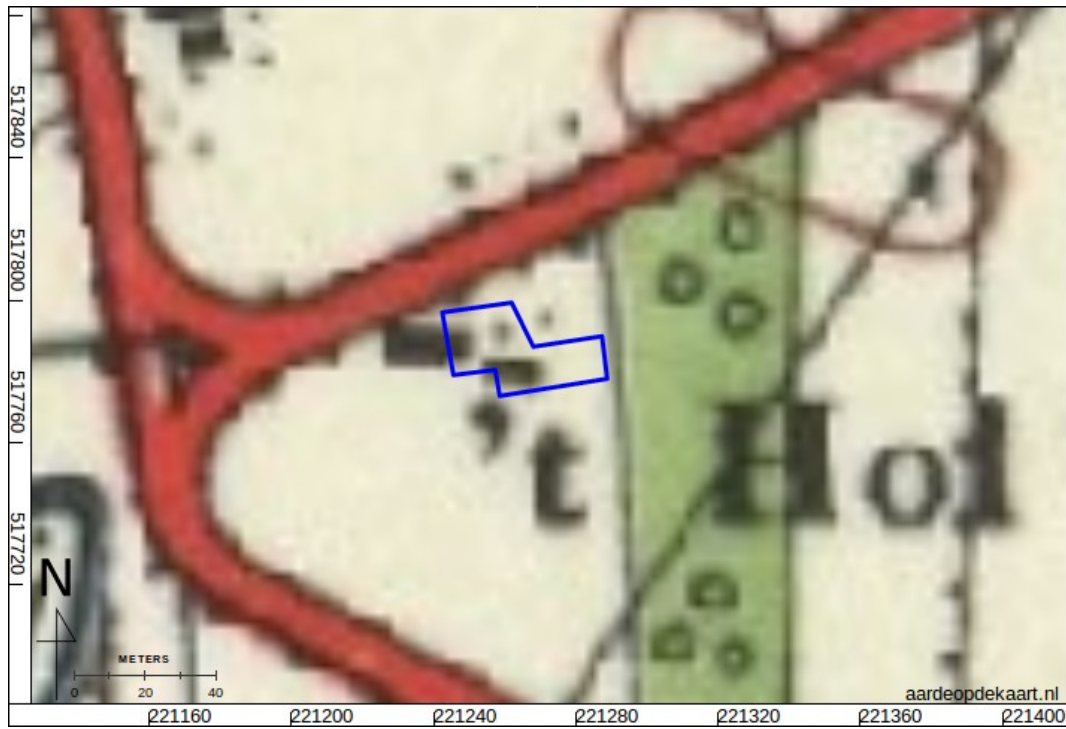
Figuur 17: Bonnekaart 1899, blad 273, Oud Avereest.

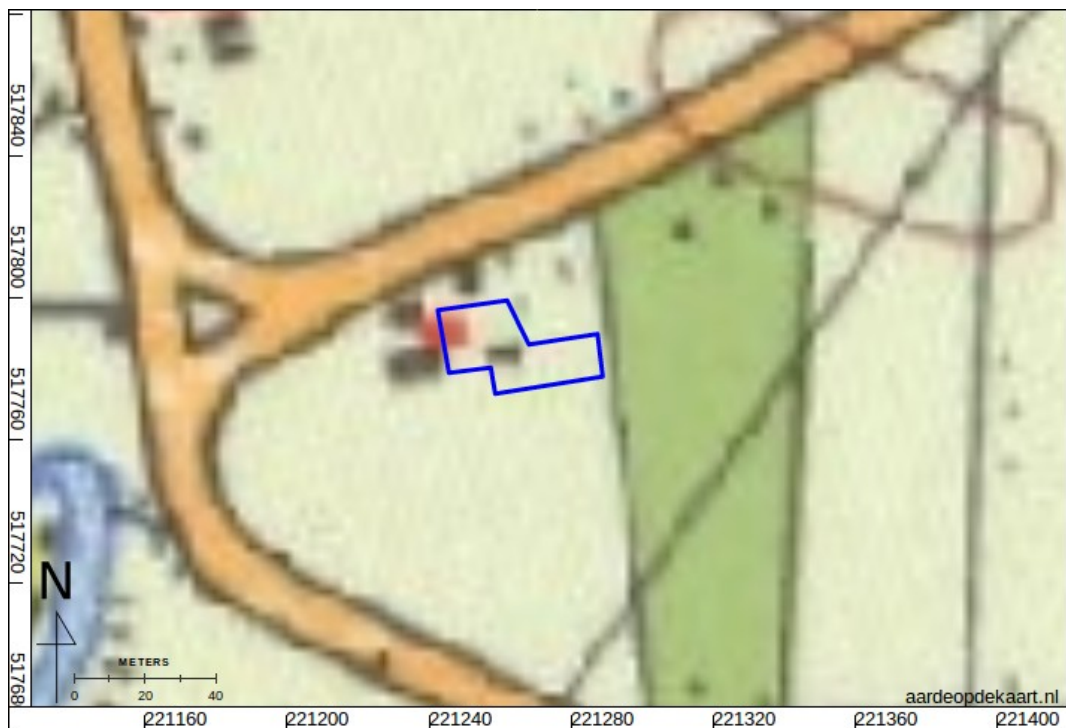
Figuur 18: Bonnekaart 1929, blad 273, Oud Avereest.

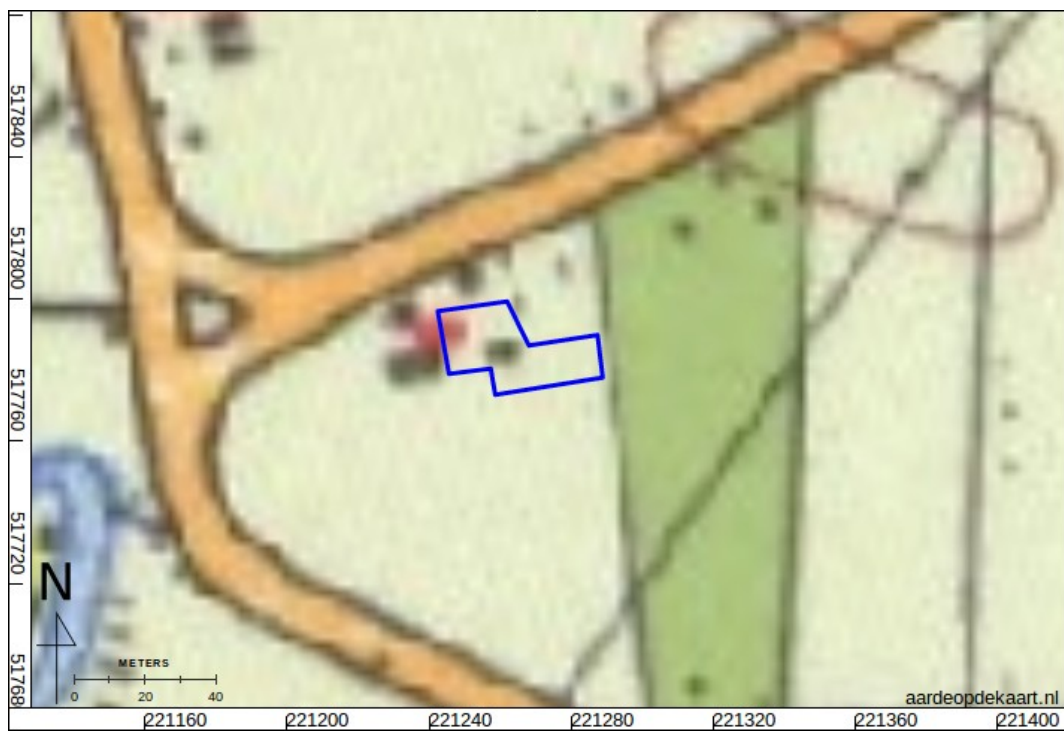
Figuur 19: Bonnekaart 1935.

Figuur 20: Topografische kaart 1954.

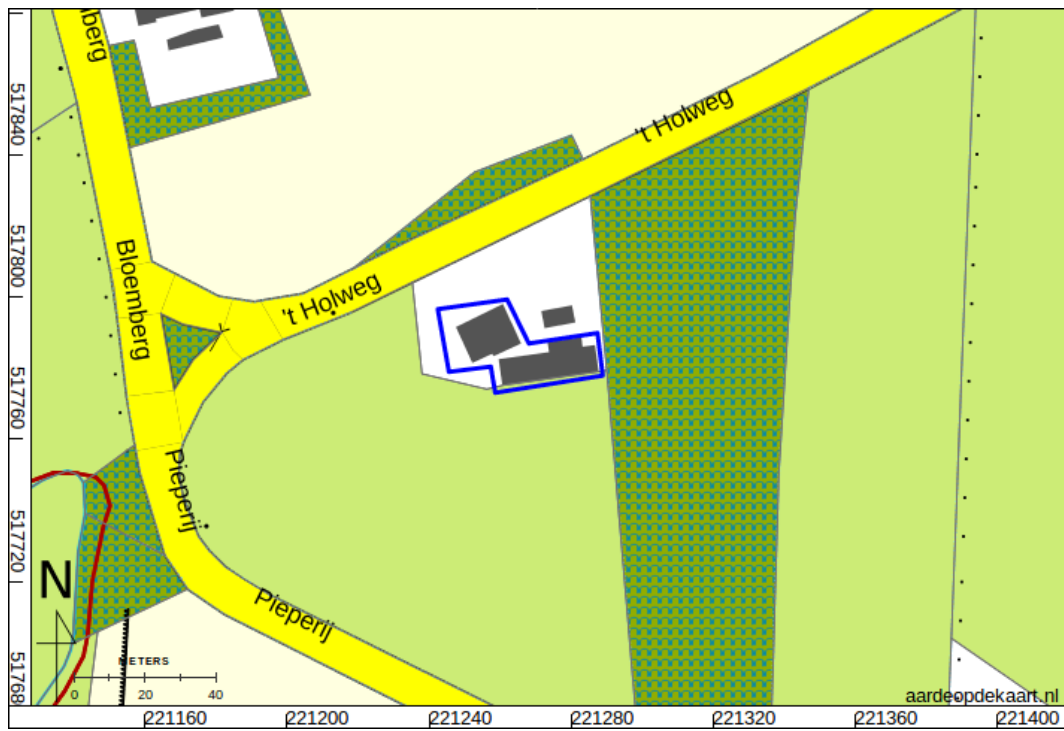
Figuur 21: Topografische kaart 1964.

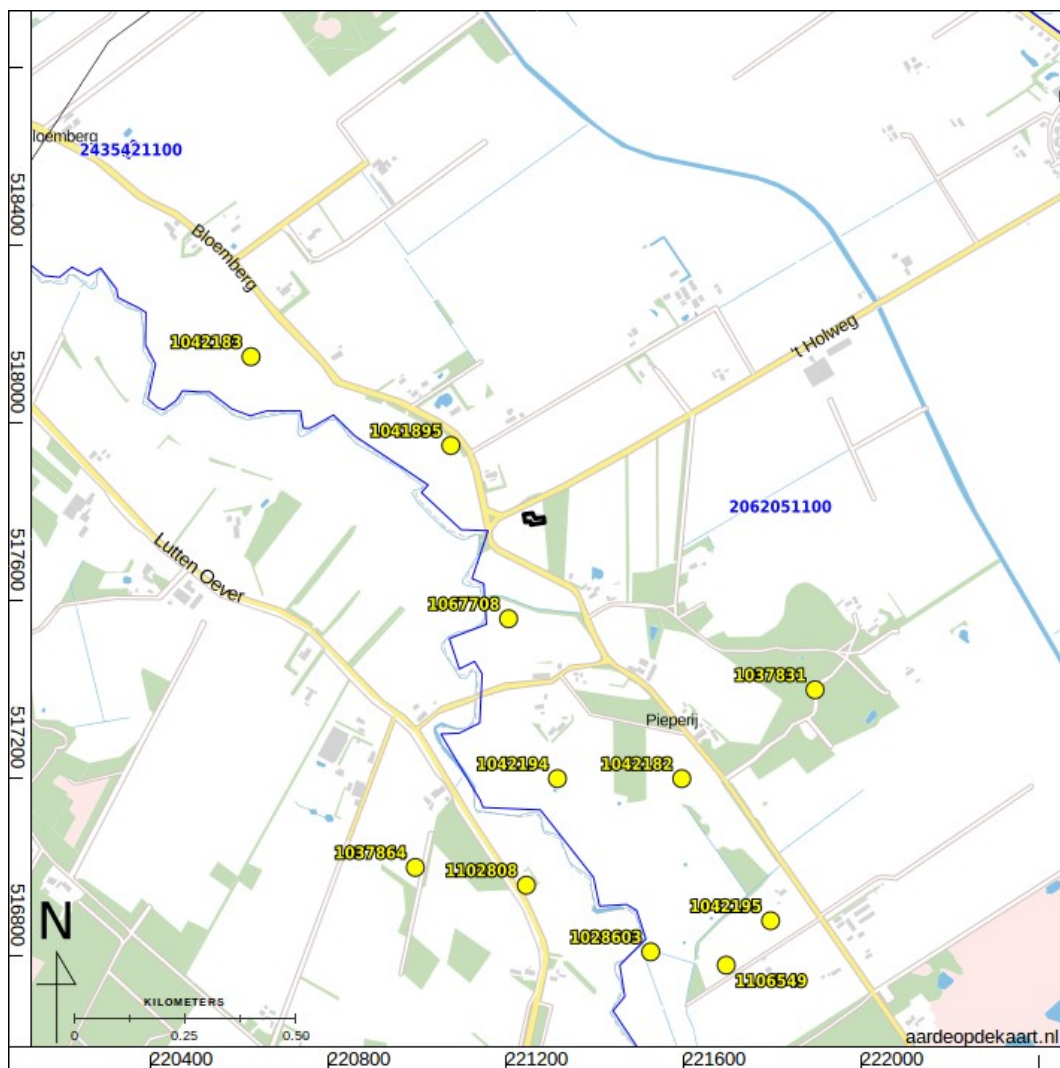
Figuur 22: Topografische kaart 1975.

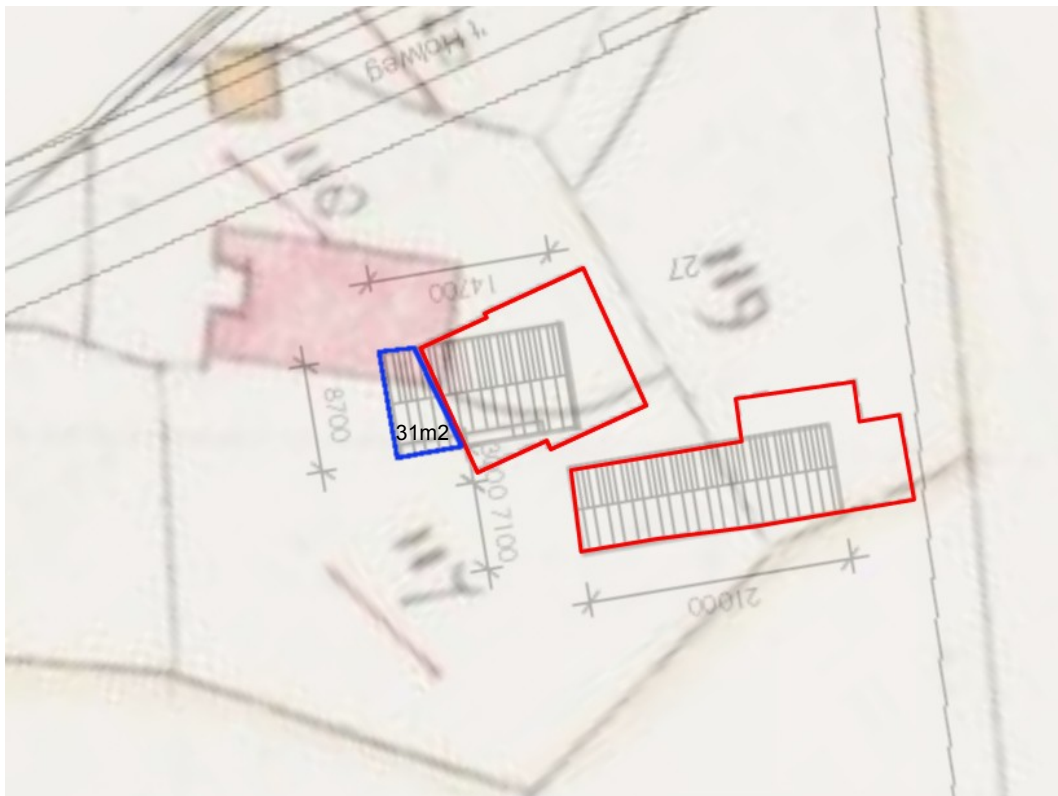
Figuur 23: Topografische kaart 1988.

Figuur 24: Topografische kaart actueel (top10).

Figuur 25: Archeologische onderzoeken (blauw) en waarnemingen (geel) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016). Archeologische terreinen zijn in het afgebeelde gebied niet aanwezig.

Figuur 26: Kadastrale minuut met begin 19e eeuwse boerderij, de onlangs gesloopte boerderij (rode contour) en de nieuwe bebouwing (zwarte arcering). De blauwe contour markeert het vlak van de nieuwbouw, voor zover gelegen buiten het vlak van de onlangs gesloopte boerderij.